

РАЗСЛЕДВАЩИТЕ ОРГАНИ В ЛИТВА: СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЯ, ФУНКЦИИ И ОТНОШЕНИЯ С ПРОКУРАТУРАТА В РАМКИТЕ НА НАКАЗАТЕЛНОТО РАЗСЛЕДВАНЕ

*Петрас Рагаускас*⁴¹

Образуване на досъдебното производство

Когато бъде получен сигнал за извършено престъпление и е необходимо провеждането на разследване, компетентният орган в рамките на досъдебната фаза е задължен незабавно да образува досъдебно производство и едновременно с това да уведоми прокурора. След като бъде уведомен, прокурорът трябва да определи органа, който ще извърши разследването. Във връзка с това прокурорът разполага с три възможности: да извърши сам цялото разследване или отделни следствени действия; да възложи на органа, който е образувал досъдебното производство да извърши разследването; или да възложи извършването на разследването на друг орган.

Органи на досъдебното производство

Системата на досъдебното производство в Литва може да бъде описана условно с формулата 8+2+1. Първите осем институции имат широки правомощия. Това са полицията, Службата за гранична охрана, Специализираната следствена служба, която извършва разследвания на корупционни престъпления, Службата за разследване на финансови престъпления, Военна полиция, Отделът за държавна сигурност, Отделът за противопожарна охрана и безопасност и Митническата служба. Другите две институции, които имат по-ограничени правомощия, са ръководителите на възпитателни институции и места за лишаване от свобода (по отношение на престъпления, извършени на територията на съответната институция) и капитаните на кораби за далечно плаване (за престъпления, извършени от членове на екипажа или от пътниците по време на такова плаване). Последната институция е прокуратурата, доколкото прокурорът може сам да извърши разследването или само да ръководи следствените действия.

Осемте основни институции, които извършват разследването по наказателни дела, имат различен обхват на правомощията и различна степен на независимост. Полицията има най-широки правомощия. Тя може да извършва следствени действия във връзка с всякакви криминални деяния. Правомощията на другите седем институции са по-ограничени. Те могат да извършват разследване само на престъпления, които са установили в процеса на осъществяване на основната си функция, предвидена в съответния закон, регламентиращ тяхната дейност. Така например Службата за разследване на финансови престъпления извършва проверки за нарушения, свързани с изпиране на пари, злоупотреби с данък върху добавената стойност и присвояване на средства от фондовете на Европейския съюз и извършва разследването на всички престъпления в тази област.

⁴¹ Петрас Рагаускас е заместник-директор на Правния институт на Република Литва. Член е на комисията по лустрацията, създадена за изясняване на случаи на сътрудничество с бившето руско разузнаване (КГБ). Преподава теория на правото в Юридическия университет на Литва и е правен съветник в Комисията по законодателство и правен ред на парламента на Република Литва.

Прокурорът може да вземе решение сам да проведе разследването или да го възложи на друга институция. В тези случаи институцията, установила извършеното престъпление, има право да запази в тайна определена информация по своя преценка. Това е оправдано, доколкото някои от тези институции са специализирани служби, които разполагат с агенти под прикритие или информатори, които не желаят да разкриват при предаване на делото за разследване на друга институция. Същевременно запазването на поверителния характер на част от информацията понякога води до проблеми при извършване на разследването.

Степента на независимост на институциите в досъдебното производство също е различна. С най-висока степен на независимост разполага Специализираната следствена служба. Това е службата, която разследва престъпления, свързани с корупцията. Директорът на Специализираната следствена служба се назначава от президента с предварителното одобрение на парламента и се отчита пред президента и парламента. Институцията с най-ниска степен на независимост е Митническата служба, която е структура в рамките на Министерството на финансите. В рамките на Митническата служба има отдел за наказателно разследване. Що се отнася до полицията, в процедурата по назначаването на нейния директор участват трима високопоставени държавни служители: министърът на вътрешните работи предлага на министър-председателя съответния кандидат, а министър-председателят представя кандидатурата на президента.

Взаимодействие с обществеността

От особено значение в работата на разследващите органи са техните отношения с обществеността. Така например, преди една година и половина ръководителят на полицията трябваше да бъде освободен, тъй като имаше конфликт между него и министъра на вътрешните работи. Министърът на вътрешните работи обоснова пред президента и министър-председателя, че се налага ръководителят на полицията да бъде освободен от длъжност. Поради добрите взаимоотношения между директора на полицията и обществеността в Литва, обаче, се появиха сериозни възражения срещу намерението на министър-председателя и президента да го освободят от длъжност. Така в последна сметка министърът на вътрешните работи беше принуден сам да подаде оставка, докато директорът на полицията запази своята длъжност.

Ефективното взаимодействие с обществеността от страна на институциите, извършващи предварителното разследване, повишава гаранциите за тяхната независимост в отношенията им с парламента и другите държавни органи, имащи отношение към номинирането и назначаването на служителите в тези институции.

Що се отнася до самото протичане на наказателното производство и извършването на процесуално-следствените действия, те са сходни на тези в другите държави-членки на Европейския съюз.